

Posudek diplomové práce

Bc. Kristýna Avramovič: *Frazeologie v učebnicích srbského jazyka pro základní školy,*

Praha 2024, 62 str. + 13 str. příloh

Jako oponentovi mi byla předložena uvedená diplomová práce zabývající se výukou frazeologie na srbských základních školách, výukovými materiály a povědomím žáků těchto škol o vybraných srbských frazémeh. První dvě kapitoly představují teoretickou část, třetí kapitola potom obsahuje vlastní výzkum a jeho vyhodnocení. Autorka se již v bakalářské práci věnovala tématu ze srbské frazeologie, v úvodu se na ni sama odkazuje a vysvětluje, v čem na bakalářskou práci navazuje a jak ji dál rozvíjí.

První kapitola se věnuje frazémům v dětské slovní zásobě, zejména osvojování frazémů u dětí a jejich užívání v době školní docházky na prvním a druhém stupni základní školy. Druhá kapitola je pak zaměřena didakticky, na práci s frazémy ve výuce jazyka. Autorka v této teoretické části prokazuje dobrou obeznámenost s teoretickou literaturou a konfrontuje postřehy českých i srbských odborníků. V této části lze vytknout pouze drobné formulační neobratnosti, např. ve slovosledu, který místy působí trochu nesrozumitelně (např. na str. 10 „Nástupem do školy se toto prostředí doplní o psané, takže do té doby bude převážně ústně-auditivní komunikace stále více písemně-vizuální.“) Z odborné literatury je zde citováno korektně, citace z cizojazyčné literatury autorka uvádí patrně ve vlastním překladu. Pro autentičnost mohla uvést v poznámce pod čarou či na konci práce i autentické znění v originále. Škoda, že při citování protichůdných názorů autorka nezaujímá vlastní postoj a tyto citace blíže nekomentuje (např. str. 12), stejně tak při citaci, v níž se konstatuje rozpor mezi očekáváním a výsledky průzkumu (např. na str. 12 citace Evy Hájkové) by bylo zajímavé uvést i jak je tento rozpor vysvětlován, případně k tomu zaujmout vlastní postoj a nabídnout možné vysvětlení.

Ve druhé kapitole je pojednáno o didaktické stránce přístupu k frazémům ve výuce, a to od teoretických východisek po praktickou realizaci v metodických doporučeních a výukových materiálech. Autorka zde podává definice a přehled výukových materiálů pro výuku srbského jazyka, jazykové kultury a literatury, včetně jejich konkrétní podoby, typů cvičení a grafického zpracování. Doplnuje ho o postřehy z praxe ohledně užívání jednotlivých materiálů na různých školách různými učiteli. Tuto část pokládám z praktického hlediska za informativně velmi přínosnou a inspirativní i pro učitele srbštiny jako cizího jazyka.

Na základě výše uvedeného rozboru výukových materiálů si autorka vybrala Učebnice s pracovními sešity od dvou nakladatelství, BIGZ a Vulkan Znanje, které se staly východiskem pro praktickou část diplomové práce ve formě vlastního výzkumu dotazníkovou metodou na dvou srbských školách ve dvou menších městech. První výzkum byl proveden ve městě

Srbobran v 8. třídě základní školy „Vuk Karadžić“, kde se používala učebnice nakladatelství BIGZ, druhý obdobný výzkum pak ve městě Nova Varoš na základní škole „Živko Ljujić“, kde se používala učebnice nakladatelství Vulkan Znanje.

Autorka si v kapitole 3.1 (str. 23) definuje cíl výzkumu následovně: „jak dobře žáci staršího školního věku rozumí frazémům a zda jsou schopni je užívat. ... jakým způsobem je frazeologie podávána a procvičována v učebnicích srbského jazyka pro ZŠ, zjištění povědomí o frazémech u žáků 2. stupně ZŠ v Srbsku a porovnání úrovně znalosti mezi žáky dvou základních škol.“ Tyto cíle byly naplněny v různé míře a je třeba posoudit je samostatně.

1. „Jakým způsobem je frazeologie podávána a procvičována v učebnicích srbského jazyka pro ZŠ.“ Tento cíl byl bezesporu naplněn, autorka detailně popsala použité výukové materiály a způsob, jakým jsou využívány.

2. „Jak dobře žáci staršího školního věku rozumí frazémům a zda jsou schopni je užívat.“ Tento cíl byl rovněž naplněn a byl současně podstatou dotazníkové ankety, která zjišťovala formou deseti různých úkolů, co si žáci 8. tříd ohledně frazeologie pamatují z učiva obsaženého v učebnicích, které používali v 7. třídě.

3. „Zjištění povědomí o frazémech u žáků 2. stupně ZŠ v Srbsku.“ To je v podstatě zobecnění předchozího cíle, avšak tato formulace je poněkud nešťastná a zavádějící. Kdyby jej autorka chtěla doslova naplnit, musela by zvolit značně odlišný postup. Jak sama správně uvádí na několika místech diplomové práce, „za podstatný vliv můžeme označit lidský faktor, což může být například okolí, v němž se žáci nacházejí, tj. rodina, příbuzní, spolužáci, ale i učitelé, kteří mají významný vliv na studijní výsledky studentů i na jejich celkové zkušenosti s učením.“ (str. 57) Povědomí o frazémech je podstatně širší záležitostí, než znalost 43 frazémů z učebnice vydavatelství BIGZ, respektive 21 frazémů z učebnice vydavatelství Vulkan Znanje. Autorka si je dobře vědoma, že žáci si frazémy osvojují průběžně s osvojováním jazyka v běžné komunikaci a dále pak obohacují např. četbou, pročež lze předpokládat, že mají mnohonásobně větší zásobu frazémů, než kolik jich měli uvedeno v učebnici. Mnohé zastarávající frazémy sice již nebudou znát nebo aktivně používat, zato ale jistě užívají řadu frazémů nových, typických pro jejich generaci a pocházejících z okruhu jejich subkultury ovlivněné multimediálními prvky a globalizací. Pokud bychom skutečně chtěli posuzovat celkové povědomí žáků o frazémech, pak bychom museli provést reprezentativní výběr frazémů se zohledněním frekvence jejich výskytu v současné komunikaci, mohli bychom zjišťovat, které frazémy postupně mizí a v povědomí dnešních školáků se již nevyskytují, oproti jiným, které zůstávají stále běžné a užívané. Rovněž nemůžeme výzkumy provedené v těchto dvou městech zobecňovat na celé Srbsko, kde se situace může lišit mezi městem a venkovem, centrem a

periferií, různými nářečnými oblastmi atd.

4. Poslední zmíněný cíl, „porovnání úrovně znalosti mezi žáky dvou základních škol“, pak dává zcela irelevantní výsledky právě v důsledku souhry mnoha různých, současně působících faktorů, které od sebe v takto provedeném průzkumu nebylo možno oddělit. Ostatně sama autorka práce uvádí, že „úkolů obsažených v dotazníku BIGZ (dle našeho názoru) byly podstatně náročnější nežli úkolů nacházející se v dotazníku Vulkan Znanje“. Pak ovšem výsledky nejsou srovnatelné a nemá smysl je srovnávat. Pokud chceme zjišťovat vliv nějakého faktoru, pak musíme porovnávat dva výzkumy lišící se pouze v tom jednom daném faktoru. (Např. vliv různých učebnic – u dvou škol ve stejné oblasti, které používají různé učebnice; nebo vliv nářečního substrátu na frazeologii – u dvou škol z různých oblastí, které používají stejné učebnice atd.) Chápu logistickou obtížnost realizace takového výzkumu, ale domnívám se, že jeho koncepci to chtělo trochu lépe promyslet, případně cíle přeformulovat v souladu s reálnými možnostmi realizace výzkumu.

Za přínosné pokládám následný rozbor výsledků s učitelkami srbštiny v příslušných třídách a jejich pohled na problematiku výuky frazeologie. Jde samozřejmě o několik individuálních odlišných pohledů na danou problematiku z různých úhlů a těžko se dá posoudit, který z nich je relevantnější, ale každopádně mohou být tyto pohledy z praxe cenným východiskem pro další potenciální studie. Na praktické části diplomové práce oceňuji zejména pečlivé statické zpracování získaných výsledků a jejich názorné grafické zobrazení.

Navzdory některým výše uvedeným dílčím výhradám se domnívám, že autorka naplnila většinu cílů, které si vytkla, a práce podle mého názoru splňuje nároky kladené na diplomovou práci, **proto ji doporučuji k obhajobě. Navrhuji hodnocení známkou velmi dobře.**

V Praze, 23. 1. 2024

Mgr. Karel Jirásek, Ph.D.